

Det store miljøbedrag

Bæredygtigt
Landbrug
Landbrugets stemme

Foretræde Miljøudvalget 28. august 2013

KRONIK DEN 22. JULI 2013

Det store vandmiljøbedrag

Trods højlydte advarsler fra talrige eksperter fortsatte danske politikere med at poste milliarder af kroner i unødvendige eller endda direkte skadelige vandmiljøplaner. Kendsgerninger lod man sig ikke distrahere af.

VAGN LUNDSTEEN
omlæst
Bæredygtigt
Landbrug

I 1989 blev de danske politikere advaret. Et internationalt panel af forskere vurderede allerede i slutningen 1980'erne, at den danske vandmiljøplan ville være spild af penge og i bedste fald uden virkning på vandmiljøet. Desværre fik de ret.

På de 25 år, der er gået siden første vandmiljøplan (VMP1), har de samlede omkostninger for dansk landbrug rundet 100 mia. kr. For det danske samfund er de samlede omkostningerne i tabte arbejdspladser, manglende skatteindtægter, konkurrence og manglende eksport astronomiske. Det havde været til at leve med, hvis bare vandmiljøplanerne havde haft en synlig effekt på vandmiljøet. Den kan desværre ikke findes noget sted.

De tre store vandmiljøplaner, hvoraf den første i 1987, er alle lavet på baggrund af et paradigme. De skulle sørge for fjernelse af næringsstoffer. Det skulle medføre færre alger i de indre farvande, som igen skulle resultere i mindre litvind. Det var verdens største eksperiment, som spillede hasard med et helt erhvervs og til dels hele landets økonomi. Ingen vidste, om det at fjerne kvælstof fra vandmiljøet ville have en effekt på vandmiljøet. Det var aldrig prøvet før, ikke en gang i mindre forsøg. Kun i laboratorier under kontrollerede forhold.

Det er den almindelige opfattelse i Danmark, at kvælstof er ødelæggende for vandmiljøet. Det er det paradigme, der har regeret de sidste 30 år. Det kunne også godt være rigtigt. Man kan ikke afvise, at kvælstof sine steder er en belastning for vandmiljøet. Især spildvandet og affald indeholdende store mængder organisk kvælstof eller ammoniumkvælstof. Det gør landbrugets husdyrproduktion også. Men i modstridning til affald og spildvandet ender husdyrproduktion sjældent i vandmiljøet. Men selv om det ikke bør ske, kan der selvfølgelig ske uheld.

Alt vand har fra naturens hånd et indhold af nitrat, som er den del af kvælstof, der udvaskes gennem rodderen. Lånsat om det er udtrykket jord, jord under naturarealer, skovarealer eller landbrugsarealer, sker det årligt en udvaskning til enten grundvand eller til vandløbene. Forskere har indtil i dag haft den opfattelse, at jo mere nitrat der udvaskes til vandmiljøet, jo større problemer med litvind vil der efterfølgende være i de indre danske fjorde. Derfor drejede det sig om at reducere udvaskning af nitrat. Det lyder sagt og ret. Problemet er bare, at man har været i de indre farvande, som igen skulle resultere i mindre litvind. Det var verdens største eksperiment, som spillede hasard med et helt erhvervs og til dels hele landets økonomi. Ingen vidste, om det at fjerne kvælstof fra vandmiljøet ville have en effekt på vandmiljøet. Det var aldrig prøvet før, ikke en gang i mindre forsøg. Kun i laboratorier under kontrollerede forhold.

På baggrund af mere end 180.000 analyser for nitrat i danske vandløb i perioden 1986-2011, foretaget af DMU/DCÉ under Aarhus Universitet, viser det sig, at litvind i de danske fjorde konsekvent er kraftigt og mest adrethedt de år, hvor udvaskning af kvælstof er lavest. Altså lige modsat af,

hvad forskerne har bildt befolkningen, politikere og ministre ind de sidste 25 år. Som bekendt blev VMP1 vedtaget efter, at man direkte på tv fik præsenteret nogle døde hummere fra Kattegat. Landbruget blev udbrændt, og kort tid efter vedtog folketingsen en handlingsplan, der blandt andet skulle reducere landbrugets udledning af kvælstof med 50 pct. Ingen vidste præcis, hvor meget landbruget udledte til vandmiljøet. Miljøministeren udarbejdede et regnestykke, hvor man på baggrund af modelberegne tal og en "rest" i regnestykket, som man ikke kunne placere andetsteds, beregnede landbrugets kvælstofudledning til at være 230.000 tons.

Efterfølgende blev der konstateret en lang række fejl i regnestykket. For det første havde det daværende landbrugministeriet beregnet, at udledningen "kun" var på ca. 160.000 tons kvælstof. Dernæst havde man i regnestykket "glemt" en række faktorer, som vil gå med meget mere om. For eksempel sker der en nedbrydning af nitrat både i rodderen, undervejs til grundvandet og i vandet vej til fjordene. I praksis sker der en nedbrydning eller omdannelse af nitrat til grundvandet, der kan være op mod 100 pct. Dernæst sker der en nedbrydning eller tilbageholdelse under vandets vej til fjordene på omkring 70 pct. Alt i alt sker der en reduktion af nitrat til vandmiljøet, der kan er en brøkdel af, hvad forskerne troede i 1987.

Nye tal fra DCÉ viser, at udledning af kvælstof til vandmiljøet i 1986 var ca. 80.000 tons, og derefter kom ca. 60.000 tons fra landbru-

get. Altså langt fra de tal, som VMP1 blev vedtaget ud fra. Faktisk kan en fjendedel af, hvad forskerne havde beregnet i 1986.

I 1997 døde Mariager Fjord. Igen, blev man fristet til at sige, for fjorden havde gennem tiderne oplevet flere "dauvbevæjninger". Men litvindet, fiskedøden og lugten var ekstra slem i 1997. Pressen, forskerne og politikere slæng på handling, igen skulle man finde en synder. Det blev landbruget. Vandmiljøplan 2 (VMP2) trak nye krav ned over hovedet på landbruget. Kvælstofvoter og skrappe miljøkrav.

Hvad forskerne glemte at fortælle var, at landbrugets udledning til vandmiljøet netop i 1996 og 1997 var usædvanligt lav. Omkring halvdelen af det normale til Mariager Fjord og til alle andre fjorde. Omkring 35.000 tons nitrat mod normalt omkring 60.000 tons. Forskerne havde bare fortalt folketingsen, at de havde taget fejl. At det store litvind i Mariager Fjord ikke skyldtes udledning af landbrugets nitrat, men måske det modsatte. Man skal være forsigtig med at fremsætte sådanne teser. Jeg er for blevet kaldt ekstremist, når jeg har tilladt mig en sådan følelse. I Middeltalderen havde det været til at påstå, at jorden er rund. Ikke desto mindre viser analyserne, at nitrat kan have en anden virkning end den, man arbejder ud fra i Danmark.

1994 var en kontrast. Et usædvanligt regnbrilfuldt år. Med en gennemsnitlig nedbør på omkring 880 millimeter. Uledningen af nitrat var det år ca. 110.000 tons. Altså ca. det dobbelte af et normalt

år. Skulle man følge forskernes teori, burde vi have haft store problemer med litvind over det ganske land. Men nej, heller ikke denne gang holdt paradigmet stik. Faktisk var der færre steder med litvind end i alle de foregående år og de efterfølgende.

Tredje vandmiljøplan (VMP3) blev vedtaget i 2004. Igen efter en del litvindshandlinger over det ganske land. Igen blev landbruget mødt med nye krav og begrænsninger. Denne gang med skræppe kvælstofvoter og en fastlåsning af landevoten, uanset hvordan afgrøderens forandring og dyrkningssteknikken ville udvikle sig i frem-

tiden. Herudover, af økonomiske årsager har valgt at tilpasse indkøb og menu Koranens forskrifter.

I ønsket om at tage et behørigt og fuldt rimeligt hensyn til et så stort mindretal, har man været, at børn ikke tager skade af ikke at få svineköd til frokost, og at ingen tager ska-

Kronik

Ingen reaktioner. Larmende tavshed

8 DEBAT

Halal eller ej

Frederiksborg Amts Avis mener

Halal betyder tilladt. Herom betyder forbudt. Begreberne er indvovet i manges af verdens gennemført for den muslim. Der tager sine hellige skrifter alvorligt. Lige nu er der i den danske debat fokus på svineköd og slagtemetoder. Ikke fordi nogen anfægter muslimernes gode ret til at takke nej til en kølet eller til kun at spise hams, lam og oksekød, og der er gjort plads til en islamsk bøn ved stadig flere slagtebånd. Det er godt for eksporten, og det letter produktionen, hvis man uden større dikkedarer kan sende det samme kød ud på hjemmemarkedet.

Sommerens debat afspjeler, at mange danskere ikke har været opmærksomme på denne udvikling. Nu er de blevet bevidst om, at der er et stort antal muslimer, som er tilfældige med, at muslimske skikke på denne vis får lov

de af at spise kød, der er slagtet på islamsk vis. Deri har de jo ganske ret. Ingen tager skade af det, præcis som vi i årevis ikke har taget skade af at spise kyllinger, der er halal-slægtede. For industrien har jo for længe tilpasset sig et voksende mellemstillet eksportmarked. Først kyllingslagterierne og så i stigende grad også Danish Crown og andre, der slægt større dyr.

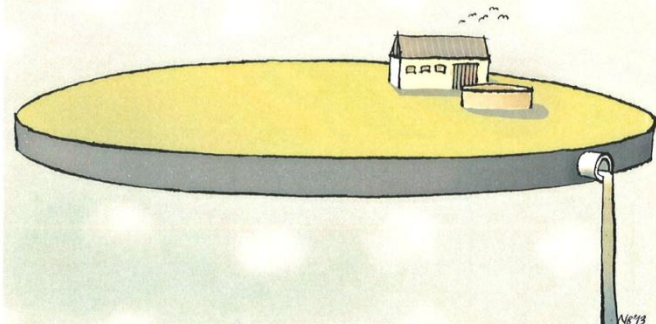
Den drabende heltpistol før slagtingen er afløst af en be-døvelse, der lægges større vægt på, at al blod løber af dyret, og det er gjort plads til en islamsk bøn ved stadig flere slagtebånd. Det er godt for eksporten, og det letter produktionen, hvis man uden større dikkedarer kan sende det samme kød ud på hjemmemarkedet.

Sommerens debat afspjeler, at mange danskere ikke har været opmærksomme på denne udvikling. Nu er de blevet bevidst om, at der er et stort antal muslimer, som er tilfældige med, at muslimske skikke på denne vis får lov

at brede sig og til dels fortrænge dansk madkultur, andre fordi de føler sig piket over, at de uden at vide det, køber eller får serveret kød, der er velsignet i Allahs navn.

Her hjælper hverken industris eller hospitalledernes forklaringer om, at det er billigst på den måde, og at halal-kød er lige så godt som alt andet kød. De lokale økonomiske kalkuler kan godt pakke sammen, for modstanden handler om kultur og værdier. Om ikke at blive narret, og om ikke at blive underlagt (anden) religionsregulering.

Som danskere er vi vant til åbenhed og mangfoldighed. Det udnyttes positivt, når der er et valg mellem flasker og store friskalkuler, og det kan indmentes, at enten halal-kød, eller det kød, der ikke er halal-slægtet, mærkes. Det vil være et gode for såvel den troende muslim, som for den, der af den ene eller anden grund ikke ønsker at spise velsignet kød. BJ

Vandmiljøplan 2 og 3 duer ikke

Frederiksborg Amts Avis

REDAKTION

PALLE HØJ
Chefredaktør

TORBEN DALBY LARSEN
Ansvar. chefredaktør
adm. direktør

BENTE JOHANNESSEN
Chefredaktør

www.sn.dk
Mail: frederiksborg@sn.dk

Udgivet af Sjællandske

RESSOURCEPILD: Vandmiljøplan 1 var virksomhedsfuld, mens plan 2 og 3 er ressourcepild.

planer har ikke haft nogen synlig effekt på vandmiljøet - hverken på indhold af nitrat i grundvandet eller i de danske fjorde.

De nuværende regler koster danske kroner om året, uden at der kan måles en effekt af planerne. Forklaringen er enkel. Det er simpelthen ikke muligt at begrænse kvælstof-tabet yderligere. Det eneste, der bliver begrænset, er landmændens udbytter, kvaliteten i afgrøderne og CO2-bindingen i jorden.

VMP1 fik os alle til at holde op med at opføre os dumt. Slagterier og andre forurenende virksomheder stoppede med at udlede urensligt spildevand til fjordene. Kloakledningen

Men i 1997 gik det galt. Der var en kommunikationsbrist mellem EU-Kommissionen og kommissær Ritt Bjerregaard og den danske stat. Kommissionens misforståede et brev fra Danmark, og som svar på kritikken, der fulgte med måles en effekt af planerne. Forklaringen er enkel. Det er simpelthen ikke muligt at begrænse kvælstof-tabet yderligere. Det eneste, der bliver begrænset, er landmændens udbytter, kvaliteten i afgrøderne og CO2-bindingen i jorden.

VMP1 fik os alle til at holde op med at opføre os dumt. Slagterier og andre forurenende virksomheder stoppede med at udlede urensligt spildevand til fjordene. Kloakledningen

der er fordelt ud over landet, og på forskellige jordtyper kan man konstatere en effekt fra 1987 (VMP1) og frem til 1998, men fra 1999 og frem til i 2011 har der ikke været et fald i udvaskningen.

VMP1 havde en effekt på de ulovlige udvaskninger, valgte den danske SR-regering at udarbejde Vandmiljøplan 2 (VMP2), der blev vedtaget af Folketinget bestående af regeringspartierne. Venstre, De Konservative, CD og SF i februar 1998. VMP2 lagde yderligere store begrænsninger ind i landbruget.

Planen har kun en minimal effekt på udledning af kvælstof til vandmiljøet. VMP2 og VMP3 har ikke haft en målbart effekt, hverken på udvaskning til grundvandet eller på udledning til vandmiljøet. De store vandmiljøplaner har været spild af penge. Samlet set har vandmiljøplanerne kostet dansk landbrug mere end 100 milliarder kroner og det

Flere begrænsninger
I april 2004 blev den indgået fortlig

tagne årelængder. Nogle gange hjalp det, men oftest ladede patienten. Dengang var jorden for øvrigt flad.

Politikerne blev advaret

- Et panel af 22 internationalt anerkendte forskere forudså allerede i 1989, at vandmiljøplanerne ikke ville virke
- Formanden for panelet professor Lambertus Lijklema fra Holland udtalte til Weekendavisen: 'Det er kun en lille del af belastningen med næringssalte, der bliver påvirket af vandmiljøplanen. Virkningerne vil blive uhyre beskedne, men planen er ualmindelig dyr. – Det er farligt at tage beslutninger, som koster samfundet mange penge, men som er virkningsløse. Store udgifter til ingen nytte, vil forårsage en stor folkelig skuffelse, som vil bevirke, at miljøet vil blive skadet mere end gavnet i det lange løb.
- 'Forurening med næringssalte kan både ses og lugtes og nyder derfor folkelig opmærksomhed. Derfor er der mange penge til forskningen i disse stoffer'. Yderligere udtaler professor Lambertus Lijklema: ' Det kan være svært for mig at sige, men jeg kan forestille mig, at der er en gensidig påvirkning, således at forskningsmiljøerne ved altid at fokusere på næringssaltene kan have fremkaldt en politisk bevægelse, der er svær at standse, når den først er sat i gang. Der er selvfølgelig en sammenhæng mellem det som videnskabsmændene foretager sig, og den politiske reaktion'.

Den 22. august svarer DCE endelig

Tre fremmeste danske forskere skriver:

1. Resultater er slående!
2. Men vi må vente længe på forbedringerne!
3. Trægheder grundet store mængder bundsediment
4. Bundmaterialet er mere tilslammet i søer og fjorde
5. Grundvandet er blevet renere (punktforurening)
6. Indhold af organiske iltforbrugende stoffer er faldet
7. Vandløbene har det bedre
8. Færre alger i søerne og større sigtddybde
9. Næringsstofkoncentrationer i havet er faldet markant
10. Mængden af alger (blågrøn) er faldet i fjordene
11. Sigtddybden er svagt forbedret i havet
12. Ingen effekt på ålegræs og ilt
13. Uden vandmiljøplanerne ville være i rigtig dårlig forfatning!

- Intet af ovenstående skyldes reducere af kvælstof.
- Ingen steder kan man påvise at det at reducere kvælstof har hjulpet vandmiljøet.
- Alle ovenstående forbedringer skyldes spildevandsrensning

Miljøets partner

Ingeniøren Log ind/Opret I

Nyheder | Blogs | Debat | Ingeniør-job | Avisarkiv | Kursusguide | Ingeniøren+ | Følg

Sektioner: Biotek Byggeri Elektronik Energi & miljø Forskning Fødevarer IT Karriere Produktion Rumfart Transport

Kronik: Vandmiljøplanerne var rettidig omhu

Af Brian Kronvang, Jacob Carstensen og Poul Nordemann Jensen 22. aug 2013 kl. 15:50

Der har i løbet af sommeren været flere indlæg om vandmiljøplanerne, og der er rejst flere spørgsmål i debatten til DCE, Aarhus Universitet. Vi har som tidligere medarbejdere ved DMU arbejdet med vandmiljøspørgsmål og -overvågning igennem samtlige vandmiljøplaner, siden den første blev til i 1987.

Så det er rigtigt, som skrevet af flere i debatten, at det nu er godt 25 år, siden de døde hummere indtog de danske medier, og at de døde hummere blev et umiddelbart symbol på den dårlige tilstand i vandmiljøet. Der kom fokus på byernes og landbrugets forurening af havmiljøet med især kvælstof men også fosfor. Tre vandmiljøplaner (1987, 1998 og 2004) og en plan for bæredygtigt landbrug (1991) er siden blevet til, og nye renseanlæg, store gyllebeholdere og vintergrønne marker dukkede op i landskabet som synlige tegn på indsatsen.

Fokus var fra starten i midt 1980'erne på at få reduceret udledningerne af både kvælstof, fosfor - både for at sikre befolkningen nok rent grundvand til vores daværende og fremtidige drikkevandsforsyning og for at sikre renere vandløb, søer og fjorde.

Der var altså fra starten tale om en helhedsplan, der omfattede hele vandmiljøet (se figur). Og der blev med den første vandmiljøplan sat tal på målsætningerne: Kvælstofudledningerne skulle halveres og fosforudledningerne reduceres med 80 pct. Og det lykkedes – allerede i 2004 blev reduktionsmålene nået ved en kæmpe indsats i byerne og på landet – en succesfuld indsats som

Fjern sig med SP
Fjern ski det genit
SPOpris

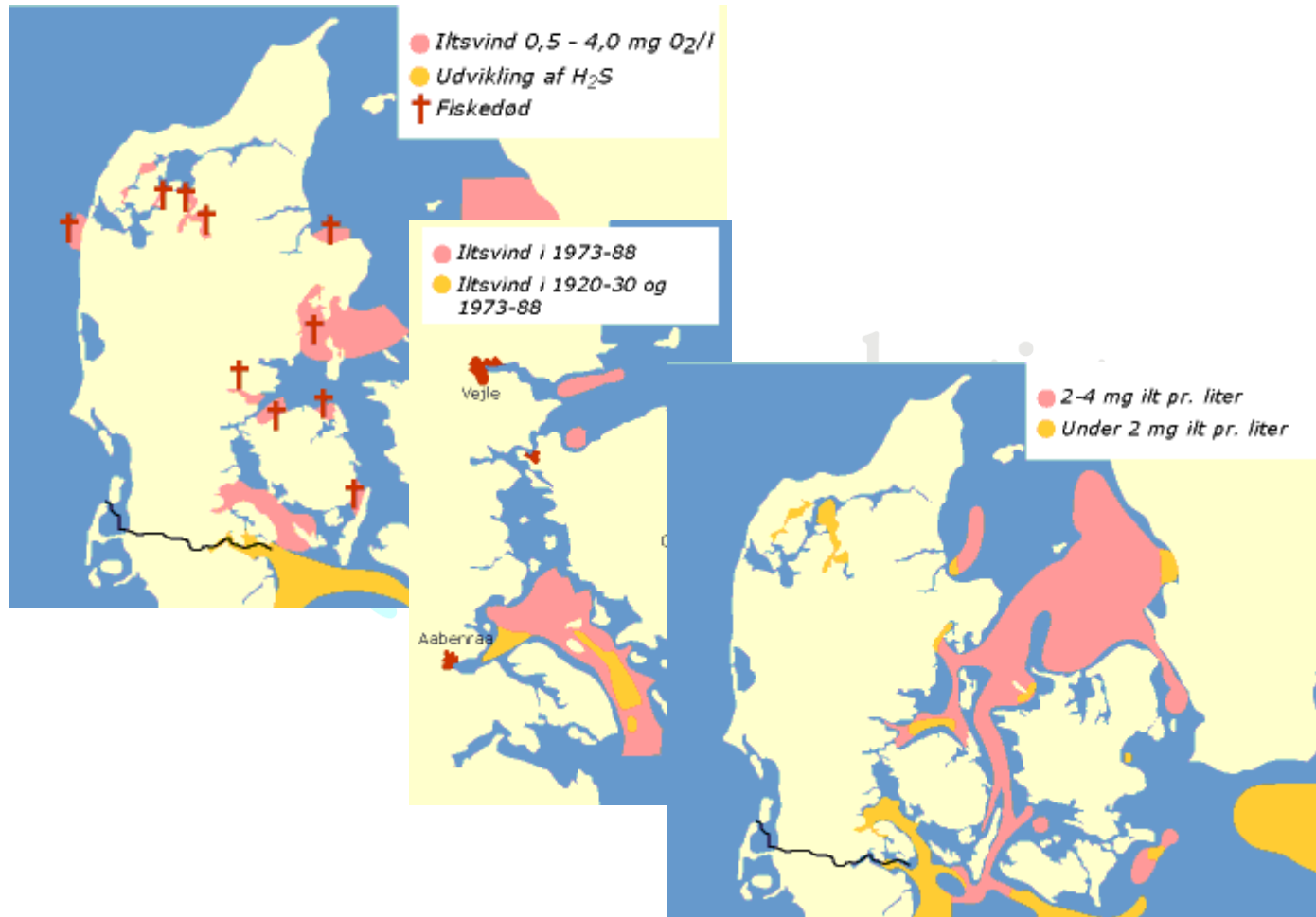
0
Twitter
in
Share

Relaterede
GRUNE
SYDDANSK ERHVERV
otie
PEOP
NIR
RADIOME

Brian Kronvang og Jacob Carstensen er professorer og Poul Nordemann Jensen chefkonsulent ved DCE, Aarhus Universitet.

Windows Media... Microsoft Of... Indbakke - Mic... Kronik: Vandmiljø... Søg på pc'en

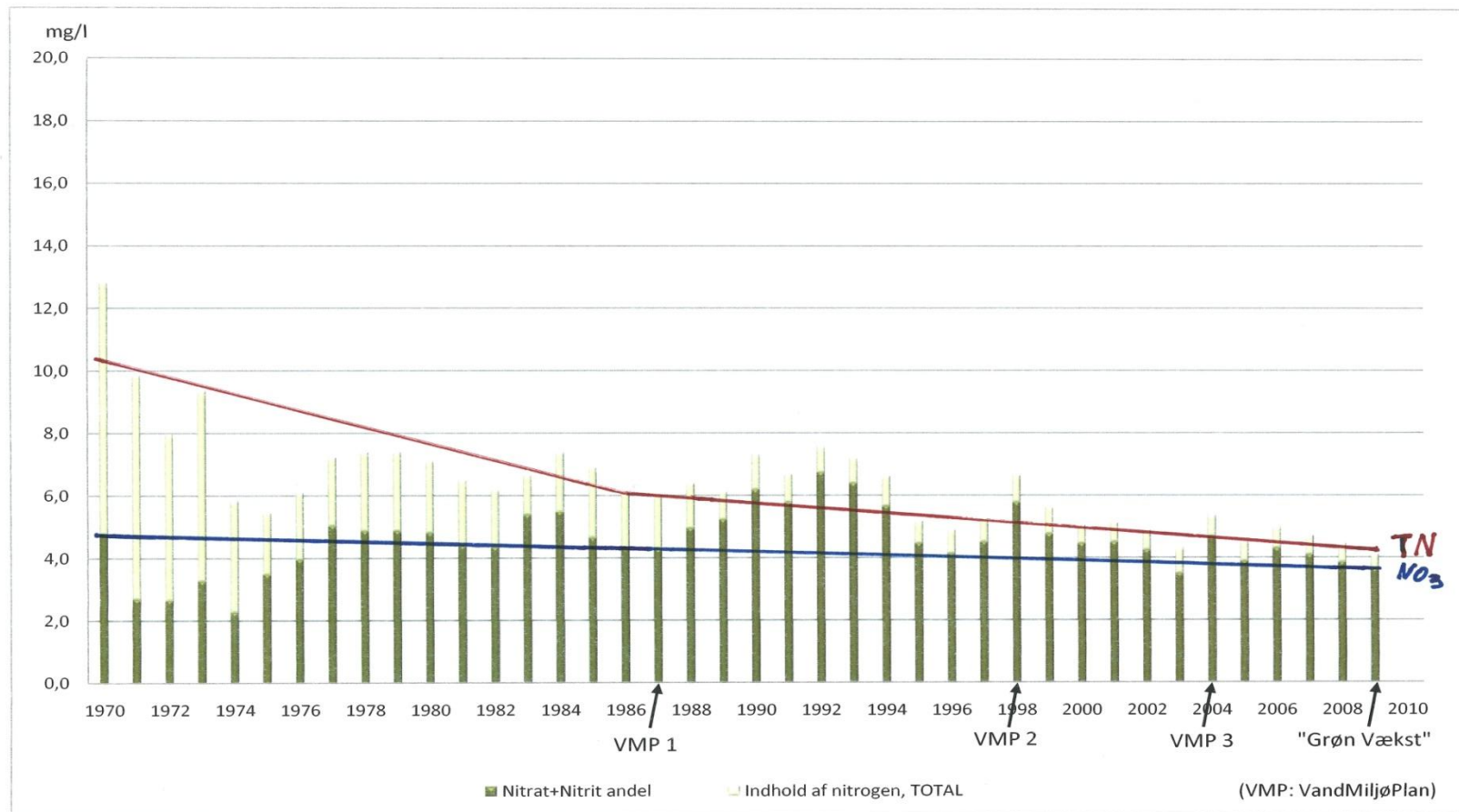
Iltsvind 1981, 1920 og 1986

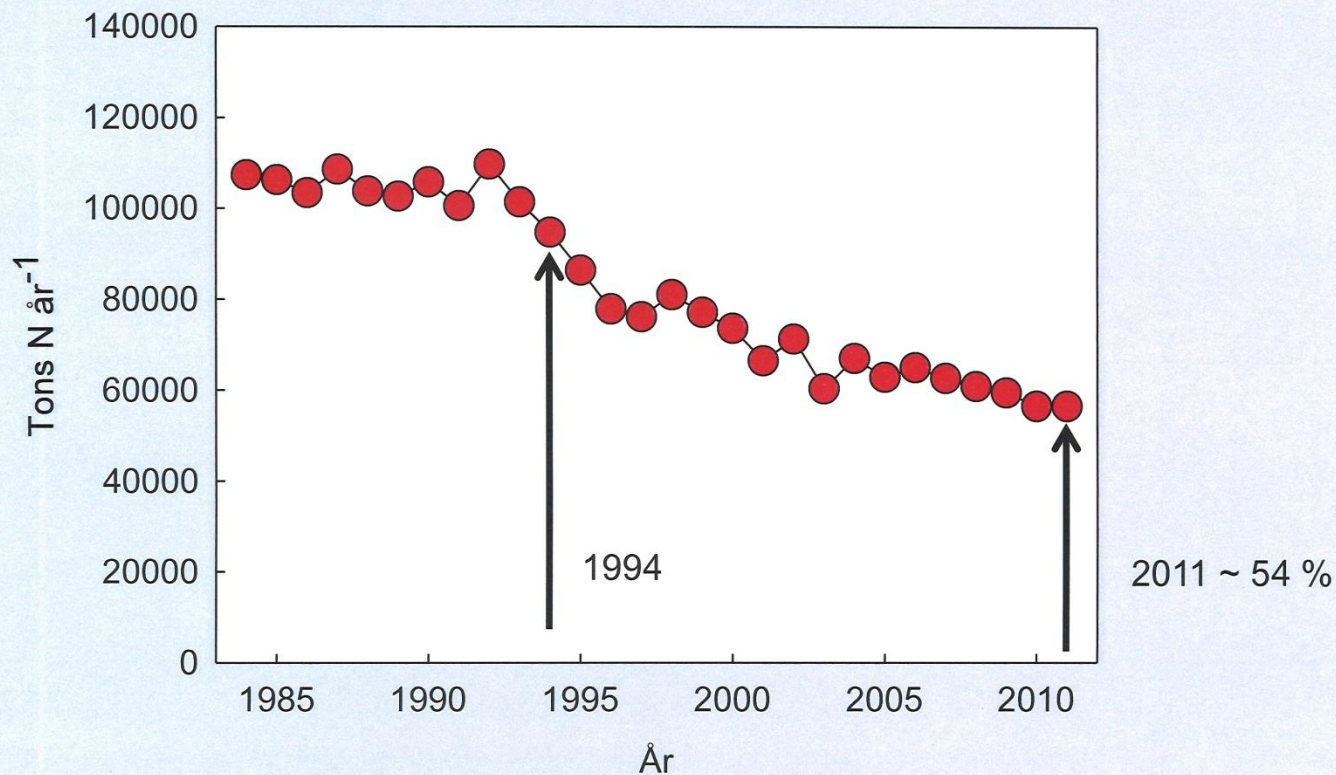
Alle vandløb nitrat kommer fra landbrug, resten kommer fra bl.a. spildevand

"Nitrat+Nitrit"-indhold i forhold til "Nitrogen, total" - gennemsnit, ALLE VANDLØB

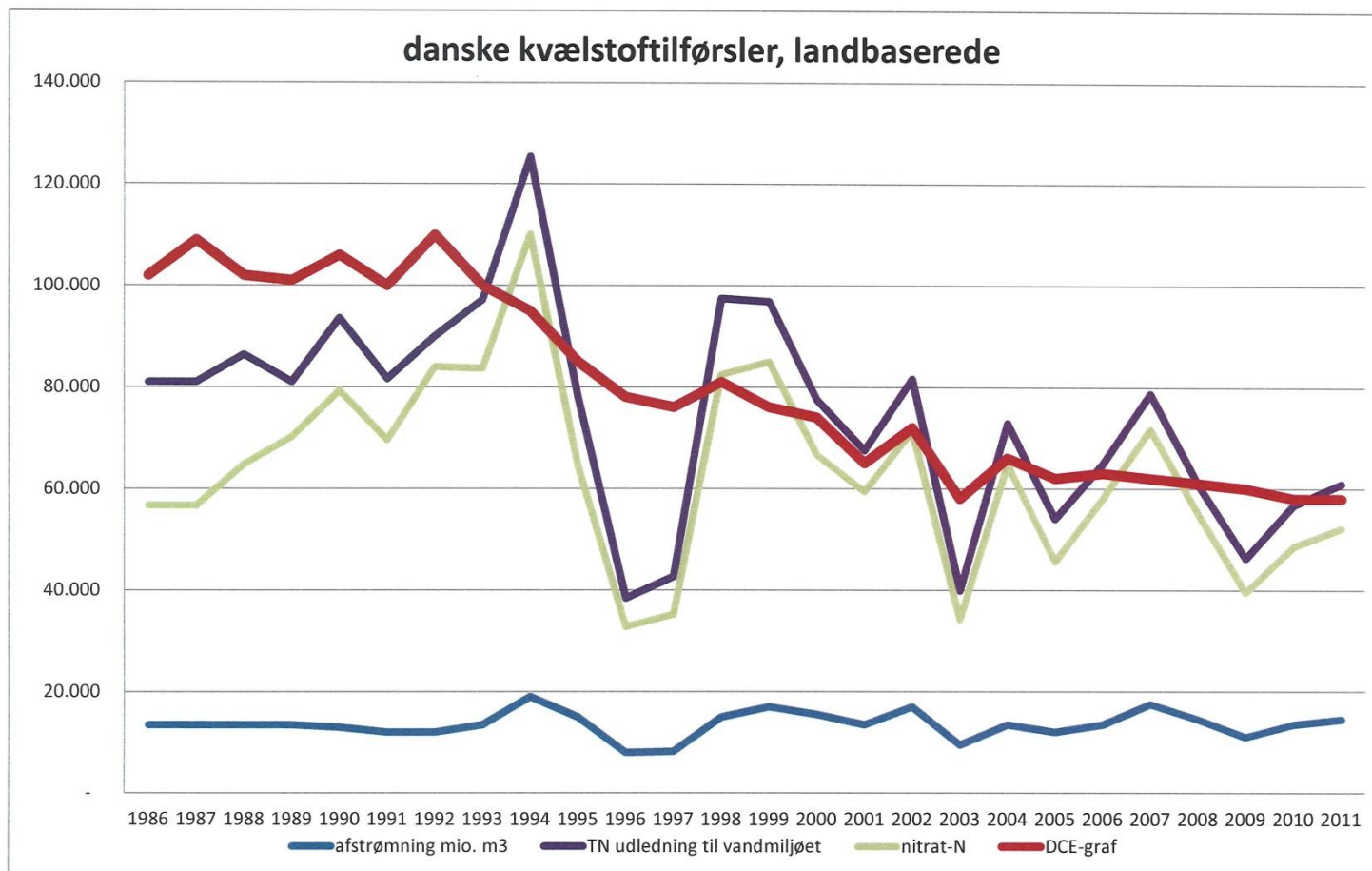

Professor Stig Markager, DCE

Danske kvælstoftilførsler, landbaserede, normal nedbør

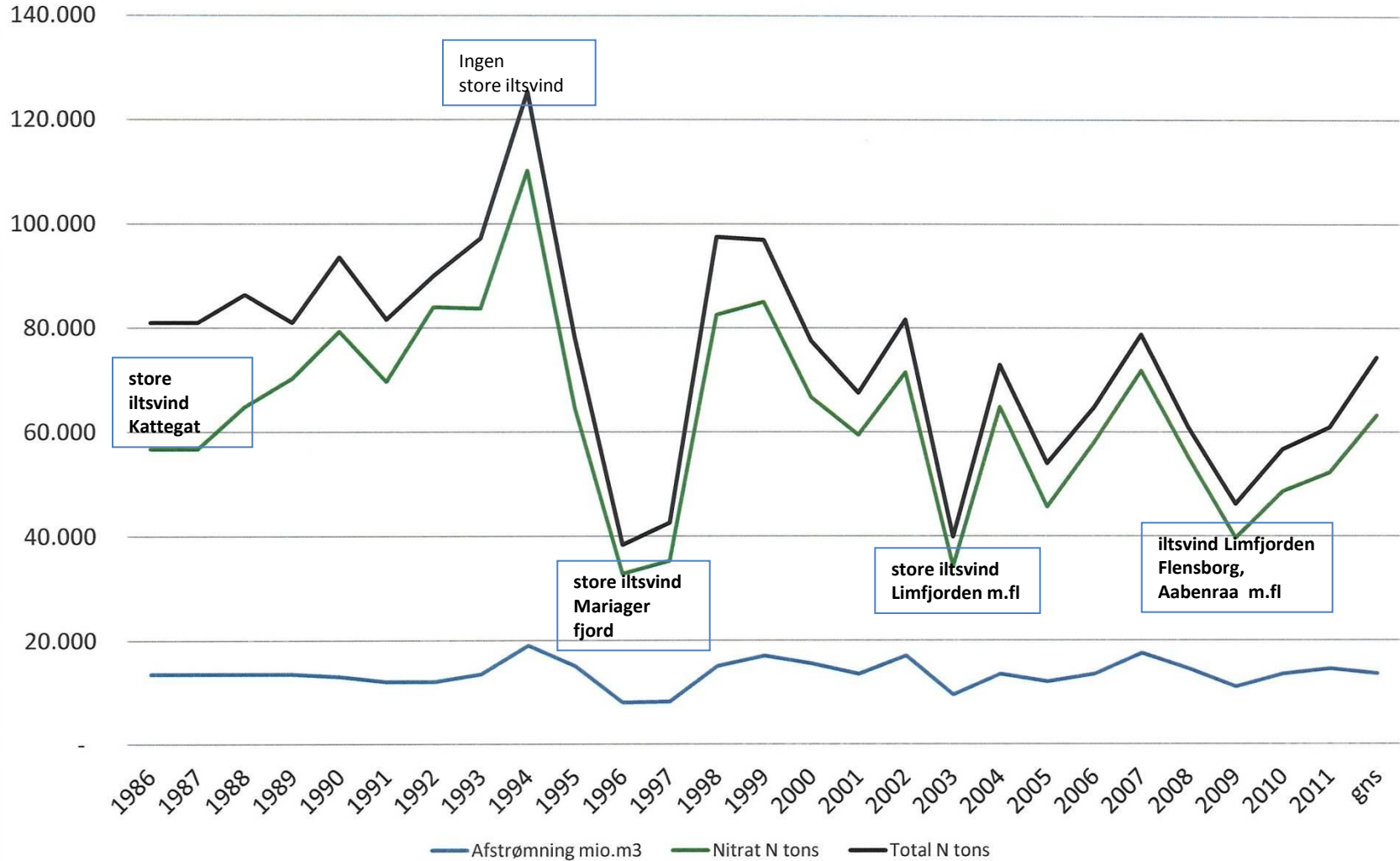
DCE kontra virkeligheden

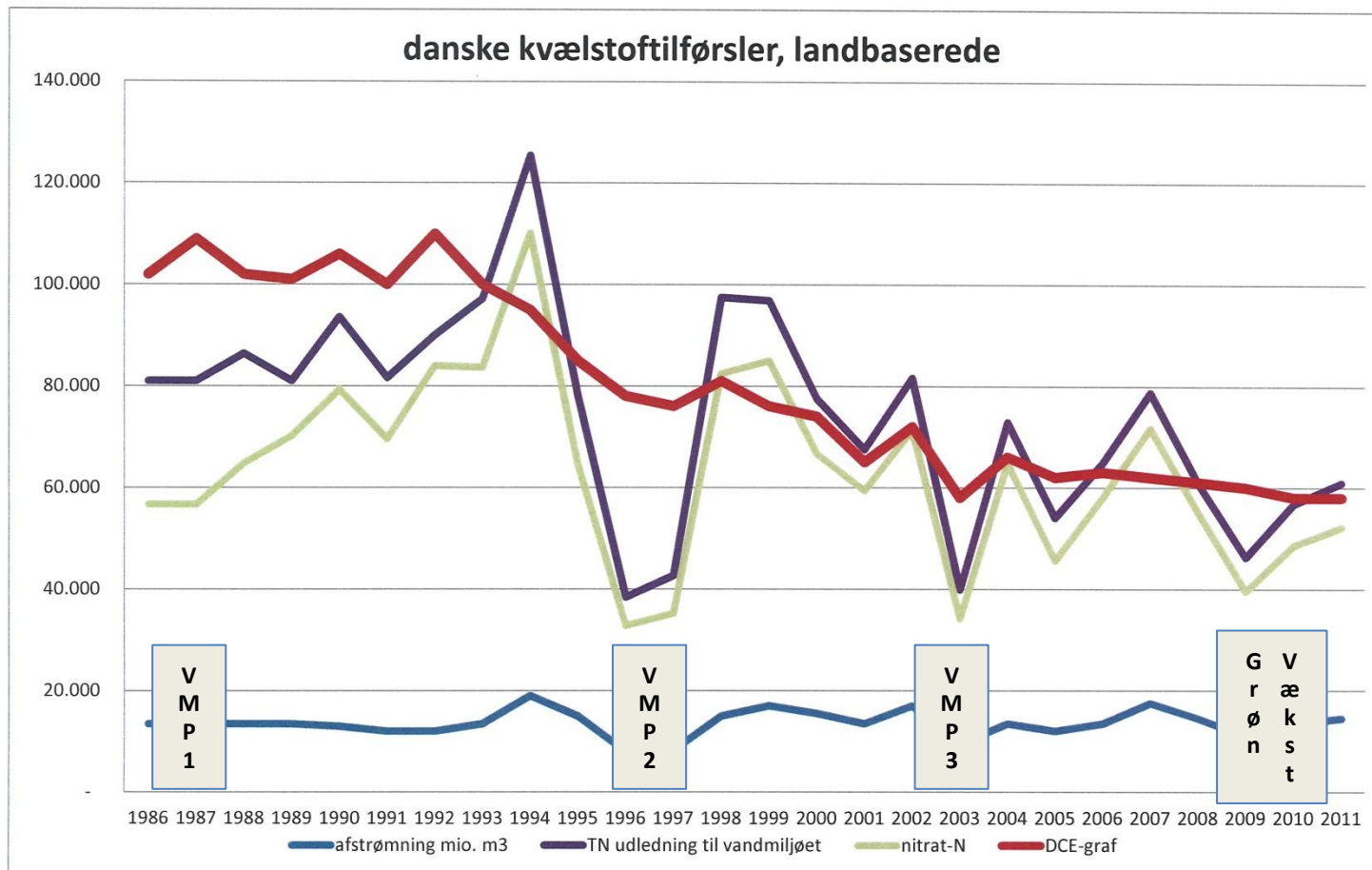

Store iltsvind, de sidste 25 år

danske kvælstoftilførsler, landbaserede

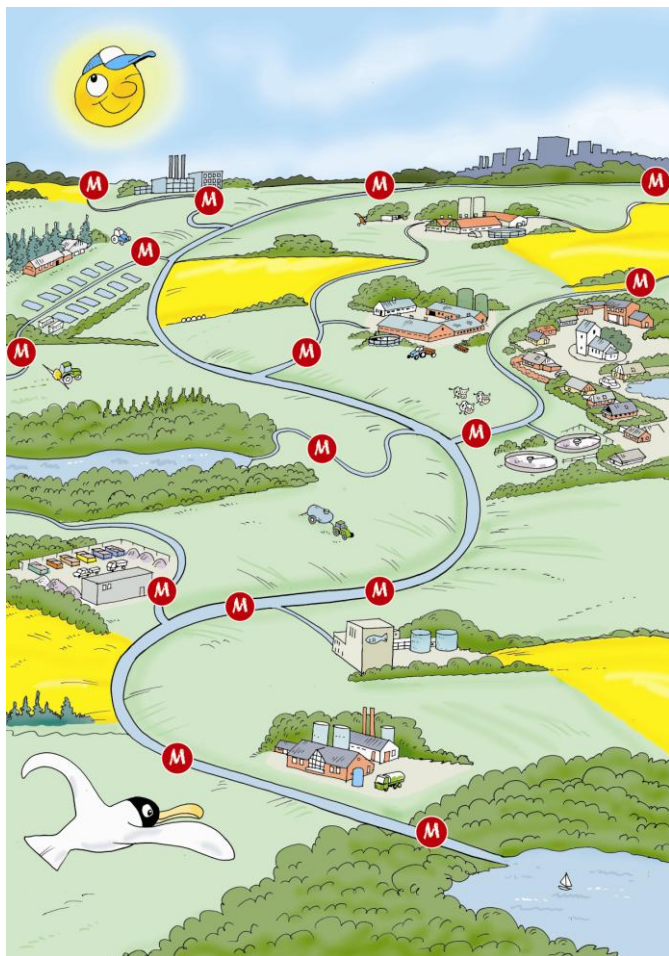
DCE kontra virkeligheden

Tiltag mangler:

- Miljøministeriet har givet tilladelse til:
- 100.000 spildevands overløb - om året
- 360.000 husstande stadig ikke tilsluttet renseanlæg (860.000 PE)
- Store mængder miljøfremmede stoffer i vores vandmiljø
- I 26 år har vi fokuseret på landbrugets nitrat
- Det eneste naturlige stof i vandmiljøet
- Men hele paradigmet bygger på et bedrag
- Skal vi ikke finde en ny vej?

Den ny regulering

- Men det er først i eftermiddag til foretræde for Fødevarerudvalget

Bæredygtigt
Landbrug
Landbrugets stemme

Tak for jeres opmærksomhed

